

Διακρατικές Πωλήσεις Όπλων του 2015: Ελλάδα, Τουρκία και οι ισχυρότερες πελατειακές σχέσεις.

Ισμήνη Πάττα
(Διδάκτωρ Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας)

Μάιος 2016

Στο σύνολο των κρατών, παγκοσμίως, 5 ήταν οι μεγαλύτερες εξαγωγικές χώρες όπλων και οπλικών συστημάτων για την περίοδο 2011-15 οι : ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Γαλλία και Γερμανία, όπως απεκάλυψε το Διεθνές Ινστιτούτο της Στοκχόλμης για την Ειρήνη (SIPRI).¹ Ενώ αντίστοιχα, οι 5 μεγαλύτεροι κρατικοί εισαγωγείς ήσαν οι Ινδία, Σαουδική Αραβία, Κίνα, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και η Αυστραλία. Κι όχι μόνον.

Ο όγκος του διακρατικού εμπορίου όπλων και οπλικών συστημάτων αυξήθηκε την ίδια περίοδο (2011-15) κατά 14% συγκριτικά με την περίοδο 2006-10, σύμφωνα με την αξιόπιστη έρευνα SIPRI. Αλλά η κατανομή του χαρακτηρίστηκε από μείωση των επίσημων ροών όπλων προς την Ευρώπη, ενώ αυξήθηκε προς τη Μέση Ανατολή, Ασία και Αφρική.

Όμως, η συγκέντρωση ισχύος μεταξύ των εξαγωγέων όπλων είναι μεγάλη αφού, το 74% των παγκόσμιων εξαγωγών αφορά, μόνο, τα εξής 5 κράτη: ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Γαλλία και Γερμανία. Πάντως, στους 10 μεγαλύτερους εξαγωγείς όπλων ανήκουν και οι 5 χώρες που είναι μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και ταυτόχρονα μέλη του ομίλου χωρών της άτυπης παγκόσμιας διακυβέρνησης G7, καθώς και της οικονομικής αντίστοιχης του ομίλου G20 (Παράρτημα, Table 1, της προαναφερόμενης έρευνας του SIPRI).

Ωστόσο οι 3 μεγαλύτεροι πελάτες όπλων των ΗΠΑ είναι : Πρώτα η Σαουδική Αραβία (το 9,7% των εξαγωγών των ΗΠΑ κατευθύνονται εκεί). Δεύτερος στη σειρά έρχονται τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (9,1% των αμερικανικών εξαγωγών). Μετά, ως τρίτος μεγαλύτερος πελάτης στην κατάταξη έρχεται η Τουρκία, απορροφώντας το 6,6% των αμερικανικών εξαγωγών (στο ίδιο). Ομοίως, όλοι οι προαναφερόμενοι είναι μέλη της άτυπης παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης των χωρών G20.

Επιπλέον, η Τουρκία είναι εξίσου ο τρίτος καλύτερος πελάτης της Ισπανίας απορροφώντας το 8,7% των εξαγωγών της, αλλά και της Ιταλίας της οποίας κατέχει το 8,2% των εξαγωγών όπλων. Όσον όμως αφορά τις εισαγωγές όπλων, η Τουρκία προμηθεύεται όπλα κατά απόλυτη προτεραιότητα από τις ΗΠΑ (το 63% των τουρκικών εισαγωγών), τη

Νότιο Κορέα (από την οποία προέρχεται το 9,5% των τουρκικών εισαγωγών) και την Ισπανία (το 8,9% των τουρκικών εισαγωγών – Παράρτημα, Table 2 της ίδιας έρευνας). Ας σημειωθεί ότι η Τουρκία επίσης συμμετέχει ως μέλος , μαζί με τους προμηθευτές της συμπεριλαμβανομένης και της Γερμανίας (σε υποβρύχια βλ. παρακάτω), στον όμιλο της άτυπης παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης των G20. Είναι ακόμη και μέλος του ΝΑΤΟ. Έτσι, η σύνθετη αλληλεξάρτηση της Τουρκίας με τους παραπάνω επηρεάζει τη διαπραγματευτική της θέση στο προσφυγικό θέμα και τις σχέσεις της με την Ελλάδα.

Αντίθετα η Ελλάδα, είναι ο τρίτος καλύτερος πελάτης μόνον για την Γερμανία (που είναι ένας από τους 10 σημαντικότερους εξαγωγείς όπλων) απορροφώντας το 10% των συνολικών εξαγωγών της Γερμανίας σε όπλα. Οι άλλοι δύο καλύτεροι πελάτες της Γερμανίας είναι πρώτα-πρώτα οι ΗΠΑ - που καλύπτουν το 13% των γερμανικών οπλικών εξαγωγών - και ύστερα το Ισραήλ που απορροφά το 11% των γερμανικών όπλων. Επίσης, από την άλλη μεριά, οι ΗΠΑ πραγματοποιούν εισαγωγές όπλων πρωτίστως από την Γερμανία (για το 21% των αμερικανικών εισαγωγών), ύστερα από τον Καναδά (11% των αμερικανικών εισαγωγών) και μετά από την Νορβηγία (που μετρά για το 8,1 % των αμερικανικών εισαγωγών), κ.ά. (Παράρτημα, Table 2 της ίδιας έρευνας). Έτσι αναδεικνύεται η σύνθετη αλληλεξάρτηση (‘σκληρή ισχύς’ και οικονομική συνεργασία) μεταξύ ΗΠΑ, Γερμανίας που είναι επίσης άμεσα εταίροι στον όμιλο G20, G7, ΝΑΤΟ, και ταυτόχρονα διαπραγματευτές της Ελλάδας (οι ΗΠΑ διαμέσου του ΔΝΤ) στο πρόγραμμα χρηματοδότησής της εν καιρώ κρίσης και το ζήτημα της αναδιάρθρωσης του ελληνικού χρέους.

Αξιοσημείωτο είναι ότι στο πλαίσιο των συνόδων του G20, η Γερμανία κατάφερε να αντισταθεί στις αμερικανικές πιέσεις προκειμένου να μειώσει το πλεόνασμά της στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, ώστε να μετριασθούν οι (παγκόσμιες μακρό-οικονομικές) ανισορροπίες των πλεονασματικών και ελλειμματικών χωρών, κατά το μερίδιο που αναλογεί στην Γερμανία (π.χ., με αύξηση της εσωτερικής Ζήτησης). Αντίθετα, η Κίνα δέχθηκε να μειωθεί το πλεόνασμά της σε συναλλαγματικά αποθέματα, ως αποτέλεσμα της ελεύθερης διακύμανσης του νομίσματός της. Τα προαναφερόμενα αποκορυφώθηκαν στη σύνοδο των G20 στο Τορόντο το 2010, της οποίας η συμφωνία των αρχηγών κρατών προέβλεπε: Να μειώσουν οι ελλειμματικές χώρες το δημοσιονομικό έλλειμμα κατά το ήμισυ μέχρι το 2013 και να έχουν σταθεροποιήσει τον λόγο χρέος προς το ΑΕΠ μέχρι το 2016. Στη συνέχεια, αφ’ ενός μεν οι ΗΠΑ εφάρμοσαν την επιφύλαξή τους ότι τελικά το παραπάνω θα το υλοποιήσουν με τον δικό τους ρυθμό. Αφ’ ετέρου δε, για την Ευρώπη, η Γερμανική επιτυχής επιρροή στη διαμόρφωση πολιτικών λιτότητας ώστε να περιορισθεί η

δημοσιονομική επέκταση των κρατών-μελών λόγω της κρίσης και να αποφευχθούν αστάθειες του διεθνούς νομισματικού συστήματος, ανάγεται από τότε, στη σύνοδο του Τορόντο το 2010.

Ειδικά για το θέμα των υποβρυχίων, το διάστημα 2011-15 η Γερμανία εξήγαγε 16 υποβρύχια από τα οποία τα 3 είχαν προορισμό την Ελλάδα, και πρόκειται να δώσει 6 στην Τουρκία του ίδιου τύπου. Καθόσον, η Τουρκία περιβάλλεται μόνο από τη Μαύρη Θάλασσα και το Αιγαίο και δεδομένων των τουρκικών προκλήσεων στο Αιγαίο και τις ΑΟΖ, μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα υποβρύχια αυτά έχουν στόχο τους συσχετισμούς 'σκληρής ισχύος' στο Αιγαίο.

Από την άλλη μεριά, οι παραδώσεις όπλων στην Ελλάδα το διάστημα 2011-15 ήταν 77 % λιγότερες από το διάστημα 2006-10, λόγω της κρίσης (γενικά η Ελλάδα μείωσε τις αμυντικές της δαπάνες το διάστημα 2006-15, κατά 35% συγκριτικά με πριν, Παράρτημα Table 6).² Όμως ειδικά το 2015, και παρά τη βαθεία οικονομική κρίση και το πρόγραμμα λιτότητας, η Ελλάδα αύξησε απότομα τις αμυντικές της δαπάνες προκειμένου να πληρώσει τα 2 Γερμανικά υποβρύχια που είχαν παραγγελθεί από το 2000. Τούτο ήταν αναπόφευκτο, αν θυμηθεί κανείς ότι η προσπάθεια αθέτησης κρατικών οικονομικών υποσχέσεων έναντι άλλων κρατών, έδωσε το έναυσμα για την Ουκρανική κρίση (αμφισβήτηση της ήδη υπογεγραμμένης συμφωνίας με την ΕΕ για την ενέργεια από τον εκλεγμένο αρχηγό μεταγενέστερης κυβέρνησης). Ακόμη, δείχνει πώς τα κράτη σε καιρό ανάπτυξης και ανόδου του οικονομικού κύκλου έχουν συμφέρον να φροντίζουν να μην είναι υπερχρεωμένα, εκτός αν πρόκειται για μίαν υπερδύναμη.

Σημειώσεις:

1. Trends in International Arms Transfers, 2015 . SIPRI (February 2016), http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=508#
2. Trends in World Military Expenditure, 2015. SIPRI (April 2016), http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=512

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Table 1. The 10 largest exporters of major weapons and their main clients, 2011–15

Note: Percentage of total is rounded to 1 decimal (except for percentages over 10 which are rounded to whole numbers).

Exporter	Share of international arms exports (%)		Main clients (share of exporter's total exports %), 2011–15		
	2011–15	2006–10	1st	2nd	3rd
USA	33	29	Saudi Arabia (9.7)	UAE (9.1)	Turkey (6.6)
Russia	25	22	India (39)	China (11)	Viet Nam (11)
China	5.9	3.6	Pakistan (35)	Bangladesh (20)	Myanmar (16)
France	5.6	7.1	Morocco (16)	China (13)	Egypt (9.5)
Germany	4.7	11	USA (13)	Israel (11)	Greece (10)
UK	4.5	4.1	Saudi Arabia (46)	India (11)	Indonesia (8.7)
Spain	3.5	2.6	Australia (29)	Saudi Arabia (12)	Turkey (8.7)
Italy	2.7	2.1	UAE (10)	India (8.8)	Turkey (8.2)
Ukraine	2.6	1.9	China (26)	Russia (12)	Ethiopia (9.2)
Netherlands	2.0	3.0	Morocco (17)	Jordan (12)	USA (7.7)

Table 2. The 10 largest importers of major weapons and their main suppliers, 2011–15

Note: Percentage of total is rounded to 1 decimal (except for percentages over 10 which are rounded to whole numbers).

Importer	Share of international arms imports (%)		Main suppliers (share of importer's total imports %), 2011–15		
	2011–15	2006–10	1st	2nd	3rd
India	14	8.5	Russia (70)	USA (14)	Israel (4.5)
Saudi Arabia	7.0	2.1	USA (46)	UK (30)	Spain (5.9)
China	4.7	7.1	Russia (59)	France (15)	Ukraine (14)
UAE	4.6	3.9	USA (65)	France (8.4)	Italy (5.9)
Australia	3.6	3.3	USA (57)	Spain (28)	France (7.2)
Turkey	3.4	2.5	USA (63)	South Korea (9.5)	Spain (8.9)
Pakistan	3.3	4.3	China (63)	USA (19)	Italy (4.6)
Viet Nam	2.9	0.4	Russia (93)	Ukraine (2.6)	Spain (0.9)
USA	2.9	3.6	Germany (21)	Canada (11)	Norway (8.1)
South Korea	2.6	5.7	USA (80)	Germany (13)	Sweden (2.2)

Table 6. The biggest increases and decreases in military spending, 2006–15

Spending figures are in US\$ million, at current prices and exchange rates. Figures for changes are calculated from spending figures in constant (2014) prices. Countries are ordered by actual % increase or decrease.

Country	Military spending, 2015 (\$ m.)	Increase (%), 2006–15	Country	Military spending, 2015 (\$ m.)	Decrease (%), 2006–15
Iraq	13 121	536	Venezuela	(5 265)	(-77)
Gambia	12.5	380	Slovenia	407	-37
Congo, Republic of ^a	705	287	Latvia	286	-37
Argentina	(5 475)	(240)	Greece	5 083	-35
Ghana	180	227	Czech Republic	1 778	-35
Libya ^a	3 289	225	Hungary	1 023	-31
Algeria	10 413	210	Georgia	327	-31
Namibia	554	200	Italy	23 840	-30
Honduras	324	186	Iran	10 265	-30
Mali	309	185	Ethiopia	423	-30
Zimbabwe	377	(184)	Bulgaria	661	-27
Azerbaijan	3 021	165	Sierra Leone	42.2	-24
Indonesia	7 641	150	Madagascar	61.0	-23
Tanzania	517	149	Fiji	49.2	-23
Congo, DRC	491	139	Macedonia	107	-21
Paraguay	462	138	Spain	14 104	-20
UAE ^a	[22 755]	[136]	Slovakia	973	-19
China	[214 787]	[132]	Netherlands	8 873	-16
Mozambique	148	130	Denmark	3 463	-14
Liberia	13.5	130	Croatia	755	-14

[] = SIPRI estimate; () = highly uncertain data; DRC = Democratic Republic of the Congo; UAE = United Arab Emirates.

^a Figure is for 2014 and for change from 2006–14.